

Grupa Wyszehradzka (V4) jest nieformalną regionalną formą współpracy czterech państw – Czech, Polski, Słowacji i Węgier. Za datę jej powstania przyjmuje się 15 lutego 1991 r., kiedy prezydenci Polski (Lech Wałęsa) i Czechosłowacji (Václav Havel) oraz premier Węgier (József Antall) podpisali w węgierskim mieście Wyszehrad wspólną deklarację ustalającą cele i warunki wzajemnej współpracy. Od 1 maja 2004 r., kiedy wszystkie kraje V4 stały się członkami Unii Europejskiej, Grupa Wyszehradzka działa w ramach UE, stanowiąc forum wypracowywania wspólnych stanowisk państw V4 w sprawach UE. Jednakże, pomimo istnienia mechanizmu współpracy w ramach V4, wciąż niewiele wiadomo na temat jego efektywności oraz opłacalności w procesie legislacyjnym UE. W literaturze brakuje systemowych, kompleksowych i empirycznych badań na ten temat, gdyż jak dotychczas koncentrowano się raczej na analizie ewolucji historycznej V4, ekonomii państw V4 czy stanowisk V4 w wybranych politykach UE (np. energetycznej czy migracyjnej). Praktyka pokazuje jednak, że państwa V4 często nie są w stanie osiągnąć wspólnego stanowiska, głosząc odmiennie w sprawie aktów prawnych UE w Radzie UE. Przykładami są dyrektywa nr 2018/957 w sprawie delegowania pracowników, dyrektywa nr 2020/1057 w sprawie delegowania kierowców, decyzja nr 2015/1601 w sprawie tymczasowego mechanizmu relokacyjnego czy dyrektywa nr 2011/77 w sprawie ochrony praw autorskich¹. Pojawia się pytanie, dlaczego tak się dzieje, jakie czynniki takie sytuacje determinują? Podobnie, nie wiadomo, czy wyżej wskazana współpraca, zwłaszcza budowanie wzajemnej koalicji w procesie legislacyjnym UE, w ogóle przynosi jakiegokolwiek korzyści państwom V4, zwiększając ich sukces w negocjacjach nad aktami prawnymi UE.

Projekt stara się te kwestie rozstrzygnąć. Jego celem jest udzielenie odpowiedzi na dwa pytania badawcze. Po pierwsze, jakie są możliwości i determinanty współpracy państw w ramach Grupy Wyszehradzkiej w procesie legislacyjnym UE? Inaczej mówiąc, jakie czynniki powodują, że kraje należące do V4 prezentują bardziej lub mniej zgodne stanowisko w sprawie aktów prawnych UE? Po drugie, czy powyższa współpraca jest opłacalna? Mówiąc precyzyjniej, czy budowanie koalicji wyszehradzkiej, polegającej na zbliżaniu preferencji lub wypracowywaniu wspólnego stanowiska w sprawie legislacji UE, zapewnia wyższy poziom sukcesu państw V4 w negocjacjach nad aktami prawnymi UE?

Aby odpowiedzieć na te pytania, przeprowadzone będą dwa badania empiryczne. Pierwsze, dotyczące pierwszego pytania badawczego, będzie polegało na identyfikacji czynników wpływających na efektywność współpracy w ramach V4, mierzoną poziomem zgodności państw V4 w głosowaniach nad aktami prawnymi UE w Radzie. Determinanty te będą wyprowadzone z głównych teorii podejmowania decyzji w UE, np. rozłamów socjopolitycznych, ekonomii politycznej, aktorów przekąźnikowych czy koalicji blokujących. W szczególności zbadany zostanie wpływ takich czynników jak: ideologia rządów państw V4 (lewica/prawica) oraz ich podejście do integracji europejskiej (pro/anty UE), interesy ekonomiczne tych krajów, narodowość sprawozdawcy, komisarza oraz prezydencji odpowiedzialnych za negocjacje nad projektem czy ogólny poziom sprzeciwu wobec danej regulacji wśród państw członkowskich. Analiza wpływu tych czynników będzie dokonana za pomocą techniki statystycznej o nazwie regresja logistyczna na bazie danych składającej się z wyników głosowań w Radzie w sprawie aktów prawnych UE uchwalonych w latach 2009-2019.

W drugim badaniu empirycznym przetestowana zostanie hipoteza, wyprowadzona z teorii koalicji blokujących, według której formowanie koalicji wyszehradzkiej (współpraca polegająca na zbliżaniu lub prezentowaniu wspólnego stanowiska w sprawie legislacji UE) istotnie zwiększa sukces państw V4 w procesie legislacyjnym UE. Zostanie także zbadane, czy wpływ tej koalicji zależy od innych czynników, np. radykalizmu preferencji państw V4 czy bliskości ich stanowisk do kluczowych aktorów (np. państw z najwyższą siłą głosu w Radzie czy Parlamencie Europejskiego). Kwestie te będą zanalizowane za pomocą techniki statystycznej o nazwie regresja liniowa wieloraka na bazie danych zawierającej stanowiska państw oraz wyniki negocjacji w sprawie 205 kwestii legislacyjnych negocjowanych w UE w latach 2004-2015.

Jakie będą efekty projektu? Przede wszystkim, ujawni on czynniki, które determinują większą lub mniejszą efektywność współpracy (zgodności głosowań) państw V4 w procesie legislacyjnym UE. Dzięki temu, możliwa będzie identyfikacja głównych problemów kooperacji V4 w ramach UE, a także znalezienie ich rozwiązań. Oprócz tego, projekt oceni opłacalność koalicji wyszehradzkiej, sprawdzając, czy jej budowanie zwiększa sukces państw V4 w procesie legislacyjnym UE. W ten sposób zweryfikuje empirycznie zasadność postulatu - często wyrażanego w debacie publicznej w Polsce - aby pogłębiać współpracę w ramach V4. W wyniku projektu powstaną też ilościowe modele predykcyjne, które pozwolą decydentom politycznym przewidywać zgodność oraz sukces państw V4 w negocjacjach nad przyszłymi aktami prawnymi UE. W ten sposób możliwe będzie oszacowanie, kiedy współpraca w ramach V4 jest możliwa i opłacalna, a kiedy nie. Projekt zaproponuje również teorię funkcjonowania i roli V4 w procesie legislacyjnym UE, a także sprawdzi, czy dotychczasowe teorie podejmowania decyzji w UE mają zastosowanie także do Grupy Wyszehradzkiej, mniejszej i bardziej nieformalnej organizacji działającej w ramach UE.

¹ W sprawie pierwszej i drugiej regulacji Polska i Węgry głosowały „przeciw”, a Czechy i Słowacja „za”. W sprawie trzeciego aktu „za” była Polska, a pozostałe kraje V4 „przeciw”. W przypadku ostatniego aktu „za” głosowały Polska i Węgry, podczas gdy „przeciw” były Czechy i Słowacja.